

Almanacka

för Skott • året

Efter Frälsarens CHRISTI Födelse,

1796.

Till STOCKHOLMS Horizont,
Belägen vid 59 grad. 20 $\frac{1}{2}$ min. Polhögd.

Efter Hans Kongl. Maj:ts Nådigste
stadgande utgifwen

Af Dessa Wetenskaps-Academie.

Månd - Förmörd - Torsdag
den 14 Dec

STOCKHOLM.

Tryckt hos JOHAN PERER LINDE.

Erempl. säljes häftadt och purit för 1 Skilling Banfo.

ester, så att tillnaden lineston hennes visande och Golens Upp-
eller Nedgång icke alstid är så stor, som i föregående Tafla ut-
satt finnes, så bör Vendel-Kalan i förra händelsen krusvad
en eller annan härsinan Ned och i den senare Upp.

Nyttan af inhemska wilda Träd- och Busharter samt deras frukter,

Af

Herr OLOF SWARTS,

Professor wid Bergianste Trädgårds-Skolan.

Ehuru Sverige icke äger flere af de Trädslag
som pryda de blidare Luststreten, saknar det dock
icke bland sine inhemske en stor mängd, som för
sin nyttja i hushållningen nojsamt utmärka sig.
Ett förrt sammandrag om dem och deras använd-
dande, torde dersöre ej finnas obehagligt.

AI.

Missar länsländig mark och äsiven Kräddar;
har ett löst, stort träd, som likväl bibehåller sig un-

der watten, och tjenar till Pump-stockar, Spinnrocke-hjul, Stockar i fällare, Mjölk-släfwor i Norrland, Vöfse-stockar, Råffor, och Bonde-skor i Skåne.

Urdetter brukas till inläggningar på bord och lador. Den innre Barken tuggad af Lappen, får gar spotten röd, hvarmed de rödfårga sina Skinn till Vöror, Skor, Kragar, m. m.

Al-löf brukas till Krut. De våarma i Kaselugnen, men osa.

Al-löf, särdeles af Alder, åtes begärligt af Fåren.

A l m.

Ett vackert träd, passande till Meer, och hvars löf åfwen åtas af Fånaden.

Træt är hårdt, segt och ruttnar ej hastigt. Det tjenar till Prässar, Axlar, Wagnsdon, Qwarns hjul, Mangel-walsar, Skeppskölar, Watten-Lunnor, Kanon-Lanetter, Graf-Kistor; Gammalt Almträ språktligt liksom Galndt-trädets, välijes till inläggningar. Till bränsle är det gansta godt. I Norrige bruка de Fattiga för att utsvisa Brödbönan blanda malen Almbark till mjölk.

Det stem som fås då Barken af de unga quistarna röfwas i watten, är gansta godt för brän-

brämsår. Den unge barken till decoct brukad; har visat mycken nyta i enwiss stabb och Réformé artadt utslag.

A s k.

Ett af de störste och prydligaste träden, som äger ett segt och hårdt trä och som väl kan användas till Wagns-redskap, axlar, hjul, Wagns-korgar, styren, handtag, stolar, bord, stedar, m. m. Det bdr då fällas midt i wintren, ty eljest maskstinges det snarare.

Löfvet smakar hästar och får väl. Afhuggne quistar funna uppknippas, torrkas och om wintren gifwas åt Hornboskap.

Mot ormbett berömmas färsta bladen sätte med Franskt vin, och fasten prässad, tagen 2 matskedar 2 gånger i timan, och bladen sätte utvärts tillika pålagde. *)

Såsom werksam mot Fräxa har Asten fått namn af Europæiske Chinan (Qinqvina Europa.)

A s p.

Ett snarvaret, spridande träd, som pryder Lundarne, välkändt för sine darrande blad. Trädet

B 4

*) Montia i S. W. Head. Headl. Vol. 26 p. 1522

et är lättast af alla, ganska hvitt och slätt, mjukt och står väl emot lusten. Håraf göras Sadelträn, kanner, midskäffvor, Trälkor, Bildthuggerier, Bord till Luckeringar, Kjällarbjälkar, takslag i Dalarne.

Dugen ej särdeles till bränste, men kolen är för sin lätthet fördelaktige till frut. Barken kan användas till Lådergarfning, och bladen till tjänligt foder för Får. Barken är Väfrens förmånska föda, utom hvilken hans Väfvergåll blir svag.

Trädet duger åfwen till Facklor och röken drifwer Syssor.

Brännas deglar med nyß hugget Aspträdsved, öfverdragas de liksom med en blå glasur och bli varaktigare.

Björk.

Håraf finnas många slag: Hängbjörk, Glasbjörk, Mästarebjörk, ic. Trädet är fast, segt, hvitt, passar till hjul, axlar och Åker-redskap: Masuren till inläggningar och smärre arbeten.

Kolen är de bästa i spiseln, och weden förs namsta bränslet. Med Löfvet föddas Får och Getster om wintron.

Den yttre barken användes till betäckning af Tak under torfven.

Gordom brukades den inre barken liksom papper till påsläpfer. I Frankrike gör man rep deras, liksom Lappen dosor och Elfsdals-boen flaskor som åfwen sätter i Siberien, i hvilka Gurkor inläggas. Den inra mörkare barken brukar bonden i Preussen till Lådergarfning, och till Rysska Tjukternes förfärdigande är Ryssolian (Hämied af Björken, förmånska med det).

Yttre barken färgar Liusbrunt och bladen blandade med ångskåra och Alun ge en varaktig gul färg.

Schuttgelb fås af bladen köpte med vatten och Alun. Sot af bränd Björk wäljes i synnerhet till Boktryckeri = swärta.

Björkblaka tappad af trädet om våren och satt att gåsa efter tilläggning af Cäder och gäst, blir en angenäm Sonimardryck lik Champagne = win.

Fårsska bladen lagde i sången i stället för fläder hafwa funnits nyttige för Gicht och Torrvärt, då den sjuke beträkt med bladen konmit i ymnagaste svettning.

Likaså har extract af Björklöf blifvit berömt för Gicht.

B. E.

Ganska stort tråd med wader och tät grönsta, hvars skugga likväl qvåsver växterne. Till häckar i Trägårdar är den fbrträffelig; Trådet är stort, flytves lätt, ruttnar snart i lusten men sent i våtan — hwarföre det tjenar till fölar; öfwen till vårgskidor, holkärmar, m. m. Det bästa till eldnings och askan till Pottaske = Såpz och Glas = manufaturierne.

I England samlas torra bladen till Madras-ser. Boknötter föda få-kreatur väl, särdeles Swin, som få löst fläkt, deraf, hvilket likväl afhjel- pes ned till blandning af örter eller bdnor. Kals- koner funna och föddas dermed. En olja kan präss- fas af Boknböter, som bdr likväl i stenkrukor ett år i jorden nedgrafde fbrvaras, för att fbrdragas af magen. Den ger dock rus, om frukten ej varit väl mogen.

E. F.

Den utleswer i ålder alla andre Trädslag, är och ett af de sörsta, som med dess saf-ringar visar sin ålder och de falla wintrar den uthårdat. Er skadlig i ångar, planteras bäst på En-hedar i djup jord, men får ej omsättas. Trådet är hårdt, segt, något bdsligt men svår-klafvet. Tjenar till stolpar,

stöder, stöpskolar, prägar, russar, hjul- elar, plogar, wattenfat, lif-fistor, bus, alla slags pallisader, med ett ord till saker af styrka och waraktighet.

Barken är den bästa till gärsning och bdr tas gas om våren.

Galläple på Ekbladen tjenar till svarta fär- gors och bläcks beredning.

Med Ålonen föddas Swin.

Fogelbårs - Tråd.

Finnes till mångd på Kinnekulle och i Skå- ne och våra wanligen större än andra Åkrsbärss- tråd. De unga stammarne passa bäst till inymp- ning och oculering af andra arter, emedan de våra fortare och äro waraktigare, hwarföre man gårna sår dem i Träskolar. Trådet är gulrödak- sigt, af medelmättig tyngd och hårdhet, och är brukbart för Snickare.

Lill kol eller bränse duger det mindre. Af frugten som är mera prydlig än god, kan gdras genom gärsning ett angenämt och starkt win. Öfwen Brännnewin distilleras. Barken brukad som China botar Fråsan. Den inre bar- ken blandad till Tobak gdr den välluktande. Det Gummi som utbryter på stammen är så godt som Gummi Arabicum.

Gran.

Gran.

Hörrer endast till de Nordliga polhögderne af
verlden, beständigt lysande grön, och hvarvås lång-
ga rötter åliska lågländig mark. Trä-sämmet är
lått, hvitt, uisatt för luftens ombyten, rutts-
nar snart och sprakar i elden. Grenarne duga
till tunnbond, och rötterne till rep, forgor och
portatile båtar för Lappen. Barken användes till
garfning särdeles i Tåmtland. Till bjälkar och brä-
der tjena träden, äfwen som de unga till humle-
störar. Utom Granrisets vanliga bruk i Trågårs-
dar och på golf, funra barren blandas med hofra
till hästfoder och likaså för andra kreatur i foder-
brist.

Grankåda renad genom kokning i vatten och
slad utgör det burgundiska Becket.

För gamla sår och heder göres ett berömt
pläster af skild Grankåda och Bocktalg af hwar-
dera lika mycket, som smältas och sammanröras
tills de swalna. En eller annan liggegula tilläg-
ges mot slutet under flitigt omrörande.

Fortsätt. nästa år.